

ФЛОРОЛЕКСЕМИ У МОВНІЙ СТРУКТУРІ БУКОЛІК ФЕОКРИТА

У статті розглянуто використання іменникової лексики на позначення рослин у буколических ідиліях Феокрита, здійснено її систематизацію, аналіз та визначено її роль у формуванні художнього стилю Феокрита.

Ключові слова: Феокрит, ідилія, буколіка, флоролексема, тематичний ряд, гіперонім, домінанта, епітет.

В статье рассмотрено использование существительных для обозначения растений в буколических идиллиях Феокрита, проведены их систематизация, анализ и определена их роль в формировании художественного стиля Феокрита.

Ключевые слова: Феокрит, идиллия, буколика, флоролексема, тематический ряд, гипероним, доминанта, эпитет.

In the article the use of noun lexis for describing plants in bucolic idylls of Theocritus is examined, its systematization and analysis have been carried out and its role in formation of the artistic style of Theocritus has been defined.

Key words: Theocritus, idyll, bucolic, floral lexeme, thematic row, hyperonym, dominant, epithet.

Елліністичний період розвитку літератури відзначився багатьма знаковими подіями, найголовнішою з яких є, мабуть, поява такого жанру як буколическа поезія або буколіка (від гр. ὀβοκόλος – волопас або ж пастух). У римській, а згодом і в європейській традиції, така поезія отримала назву “пастораль” (від лат. pastor, ōris m – пастух). Визначити засновника жанру буколіки нелегко. Деякі вчені ним вважають Феокрита [1: 59; 2: 84], інші це заперечують, називаючи його попередників, які, можливо, також писали буколіки, однак вони не збереглися [3: 206; 4: 30; 5: 113]. Врешті, сам Феокрит через образ пастуха Сіміхіда натякає на існування таких авторів: οὐ γάρ πω κατ' ἐμὸν νόον οὔτε τὸν ἑσθλὸν / Σικελίδαυ νίκημι τὸν ἐκ Σάμω οὔτε Φιλήτῳν (VII: 39-40) – Але я, на мою думку, не можу у змаганні / перемогти ані Сікеліда Самоського, ані Філета¹.

Послідовниками Феокрита називають Мосха і Біона, що творили ще в елліністичний період, давньоримського митця Вергілія, Боккаччо, Петрарку та багатьох інших – в західноєвропейській традиції.

До корпусу творів Феокрита входить 26 епіграм та 30 ідилій, дванадцять з яких вважаються буколіками – I, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XX та XXVII. У цих поетичних творах автор змальовує життя пастухів, їхній побут та щоденні заняття. Пастухи у Феокрита не просто пасуть свої стада, вони постають в образах поетів, філософів та музикантів. Буколическі ідилії розвиваються навколо двох основних тем – кохання і пісні, крім того, часто перше стає предметом другого [6: 392]. Внаслідок переплітання цих тем пастухи стають виконавцями пісень переважно інтимного спрямування.

В буколіках Феокрита нерідко описані зустрічі двох пастухів, які шукають води і

затінку для своїх стад. Зустрівшись, вони, зазвичай, обмінюються привітаннями або ж образами, що набуває форми пісенного змагання. Це так званий амебійний (поперемінний) спів (від гр. ἀμοιβᾶδης – поперемінно, почергово), де один із пастухів, обираючи тему, починає співати, а інший йому відповідає, продовжуючи ту саму тему. Таке змагання включає декілька етапів: суперечка щодо місця для співу, вибір судді та оголошення подарунків, які отримає пастух в разі перемоги, саме пісенне змагання, рішення судді, нагородження переможця та смуток переможеного². Вчені припускають, що сюжет такого змагання з усіма характерними йому рисами Феокрит запозичив із народної поезії, яка тоді була поширена не лише в Греції, але й на півдні Італії, де він проживав [1: 60; 3: 203-205]. Феокрит також використовував мову цих народних пастуших пісень, тобто дорійський діалект. Адже пастухи, зображені в таких творах, жили переважно на Сицилії, тобто на півдні Італії і на території довкола Аркадії та розмовляли дорійським діалектом. Отже, щоб зберегти народну основу своїх буколік, Феокрит вирішив використовувати відповідну мову спілкування персонажів, хоч цей діалект і не вважався літературним [1: 62].

Буколічна поезія, у тому числі й твори Феокрита уже були темою багатьох досліджень. Однак це був переважно літературознавчий аналіз, а з точки зору мовознавства вони вивчалися менше. Відтак, у цій статті проаналізуємо лексику буколік, зокрема на позначення флори. Стосовно цієї теми можна вказати статті американської дослідниці А. Ліндсел [7] та французького науковця С. Амгес [8], в яких однак не подано повної картини рослинного світу Феокрита. Цим пояснюється актуальність пропонованої статті, в якій вперше в українській лінгвістиці здійснено систематизацію та всебічний аналіз флоролексем у буколіках Феокрита.

Вкажемо й на подібні наукові розвідки флористичної лексики у Гомера [9], Геродота [10], грецьких трагіків [11], Вергілія [12]. Заслужують на увагу також колективні праці про рослинний світ стародавньої Греції, автори яких звертаються до давньогрецької літератури як основного джерела дослідження флори [13; 14].

За твердженням А. Ліндсел, Феокрит використав 87 назв рослин, що вдвічі більше, ніж Гомер в “Іліаді” та “Одіссеї”. На думку автора, Феокрит добре знав їхні властивості, оскільки вивчав медицину та багато почерпнув із праці давньогрецького дослідника флори Феофраста “Про історію рослин” [15]. Поет постає у ролі науковця-ботаніка, адже, по-перше, не робить жодної помилки щодо вживання тої чи іншої назви (на відміну від Вергілія, котрий не бачив цих рослин, а запозичував їхні назви з Феокритових ідилій) і, по-друге, вживає дуже точні епітети [7: 80].

Феокрит справді використав значну кількість різноманітних флоронімів, а тому його твори є цікаві як для ботаніків, так і для філологів. Лексико-семантична група (ЛСГ) “Рослини” входить до поля “Жива природа” і налічує 108 іменникових лексем, які розподіляються у семи тематичних рядах (ТР). Гіперонімом всієї групи є іменник τὸ φυτόν, що зустрічається в аналізованих текстах двічі, а один раз виступає з означенням “солодкий” – γλυκερόν φυτόν (VIII: 37). ТР “Сукупність рослин” виражено чотирма лексемами. Домінантою ряду є τὸ ἄλσος, εὖς “чагарник, гай” (7 фіксацій), часто вживається й лексема ὁ δρυμός “дубовий гай”, *перен.* “ліс, хаща” (5). Щодо іменника τὸ ἄλσος Феокрит використовує означення εὔσκιον – тинистий (VII: 8). Іменник ἡ ὕλη “ліс, чагарник” (1) має досить цікаве вживання – τὸ βάθος ὕλας (VIII: 49), що дослівно означає “глибина лісу”, а

поетично це перекладається як “дрімуча хаща” (1). Іменники τὸ ἄλσος, ὁ δρυμός та ἡ ὕλη дуже близькі за значенням, однак їх не варто називати цілковитими синонімами. Це чітко видно у наступному прикладі: ὁ βουκόλος ὕμνιν ἐγὼ Δάφνης οὐκέτ’ ἄν’ ὕλαν, / οὐκέτ’ ἀνὰ δρυμός, οὐκ ἄλσεα (I: 116-117) – Не буде Дафніс, ваш пастух, [бродити] ні чагарниками, / ні дрімучими лісами, на гаями.

Сукупністю рослин, зокрема трав, можна вважати й іменник ὁ νομός “пасовище, вигін” (2).

Численнішим є TP “Дерева”, що представлений шістнадцятьма дендролексемами, включаючи гіперонім τὸ δένδρον (1). Назви дерев у Феокріта умовно можна поділити на дві групи: плодові і неплодові. До плодових належать: ἡ ἐλαία “оливкове дерево” (1), ὁ κβίνος (3) і ἡ ἀγριέλαιος “дика олива” (1), ἡ κβμαρος “суничне дерево” (2) та ἡ μαλίσ, ἴδος *дор.* “яблуня” (1). Неплодових зустрічається більше: домінанта ряду ἡ δρυΐς, δρυός “дуб” (8), а в поетичному значенні “дерево” (3), ἡ πρῖνος “кам’яний дуб” (1), ἡ πίτυς, υος “італійська сосна” (4), ἡ πεύκη “сосна” (1), ἡ πελέα “в’яз” (4), ἡ αἰγείρος “чорна тополя” (2), ἡ κέδρος “кедр” (1), ἡ δάφνη “лавр” (1) та ἡ κυπάρισσος “кипарис” (3). До дерев належить й іменник ἡ ἄρκευθος “ялівець”, що в схоліях описується як δένδρον ἄκαρπος – дерево без плодів [16: 176]. Автор звертає увагу на дуби як дуже високі дерева, для підсилення вживаючи вищий ступінь порівняння прикметника, хоч це синтаксично не мотивовано: δρυές ὑψίτεραι (VIII: 46). Стосовно кипарисів вжито постійний прикметник ῥαδίνος – стрункий (XI: 45; XXVII: 46).

У TP “Кущі” (16 лексем) бачимо різноманітну лексику, серед якої є й синоніми. Домінантою ряду є іменник ὁ κιστός *атт.* “плющ”, що зустрічається 5 разів. Цікавий випадок вживання іменників, одне із значень яких “терен”: ἡ βάτος “ожина або терен” (1), ἡ αἶμασιά “*пл.* терен” (1), τὸ βράβυλον “дика слива або терен” (1). Із тексту непросто визначити, яке саме значення більш точне, тому звертаю увагу на обидва. Особливий вид терену означає лексема ἡ ἀτρακτυλλίς (1), що вживається з прикметником βαθεῖα – густий (IV: 51-52). Остання лексема цінувалася своєю деревиною, оскільки з неї у стародавній Греції виготовляли веретена [17: 272].

Картину кущів у Феокріта доповнюють такі поодинокі назви: ἡ ἐρείκη “деревовидний верес”, ὁ ἡ ἀσπάλθαθος “дрік колючий”, ἡ κυνόςβατος “шипшина”, ἡ ῥάμνος “крушина”, ὁ κίσθος “кіст”, ἡ μυρίκη “тамариск”. Дві лексеми пов’язано з виноградарством: ἡ ἄμπελος “виноградна лоза” (2) і ἡ ἀλώα “виноградник” (1): τυρναίαις σταφυλαῖσι καλὸν βέβρωθεν ἀλώα (I: 46) – виноградник гарно обтяжений стиглими гронами.

Своєрідну підгрупу кущів утворюють ті рослини, які у схоліях до текстів Феокріта узагальнені описом: θάμνοι, οὓς ἐπινέμονται αἱ αἴγες – кущі, які об’їдають кози [16: 184], отже, це передусім корм для тварин. Сюди належать ἡ σχῖνος “фісташкове дерево” (1), ἡ αἰγίλος “козяча трава” (1) і ἡ κύτισος “люцерна деревовидна” (2), які вживаються для опису стада кіз: Ταῖ μὲν ἐμαὶ κύτισον τε καὶ αἰγίλον αἴγες ἔδοντι. / καὶ σχῖνον πατέοντι καὶ ἐν κομάροισι κέονται (V: 128-129) – Люцерну і козячу траву їдять мої кози. / І поміж фісташкових дерев лазять, і в суничниках лежать.

Цю підгрупу доповнюють рослини, призначені для харчування овечого стада: Ταῖσι δ’ ἐμαῖς οἴεσι πάρεστι μὲν ἃ μελίται / φέρβεσθαι, πολλὸς δὲ καὶ ὡς ῥόδα κίσθος ἐπανθεῖ (V: 130-131) – Меліси достатньо, щоб нагодувати моїх овечок, / і багато є кісту, розквітлого наче троянда.

23 фітолексеми представляють ТР “Трави”, гіперонімом якого є іменник ἡ ποῖα *дор.* “трава” (3). Декілька іменників також мають значення “трава”, але з відтінками: ὁ χόρτος “трава або сіно” (1), ἡ βοτάνα *дор.* “трава” (2) і “пасовисько” (1), ὁ ὄγμος “скошена трава” (1). Феокрит найчастіше вживає означення “м’яка, ніжна трава”: μαλακός χόρτος (IV: 18), μαλακή ποῖα (VI: 45), ἀπαλή ποῖα (VIII: 67-68), а також “зелена” – χλωρή βοτάνα (XI: 13).

У цьому ряді подано синоніми на позначення очерету – ὁ або ἡ σχοῖνος (2) і ὁ κλάμας (1), а також дублетні форми назви “акант” – ὁ ἄκανθος (1) і ἡ ἄκανθα (3). Останні характеризуються прикметниками ὑγρός – гнучкий (I: 55) і πυκνή – густиий (VII: 140). Акант – рослина, листя якої митці часто зображували, декоруючи глиняні вироби. Ось приклад кубка, який описує Феокрит: Παντᾶ δ’ ἀμφὶ δέπας περιπέπταται ὑγρός ἄκανθος (I: 55) – Докола кубка зивається гнучкий акант. Опис цього ж предмета доповнено і таким віршем: Τῷ ποτὶ μὲν χεῖλῃ μαρύεται ὑπόθι κισσός, / κισσὸς ἐλιγρῦσφ κεκονημένος· ἃ δὲ κατ’ αὐτόν / καρπῷ ἔλιξ εἰλεῖται ἀγαλλομένη κροκόεντι. (I: 29-31) – Зверху по краю зивається плющ, / плющ обплетений безсмертником, і він, / який в’ється, прикрашений золотистими плодами.

Автор також вживає такі назви трав’янистих рослин: ἡ πτέρις “папороть” (2), ὁ αἰγύπτωρος “козяча пшениця” (1), ἡ κνύζα *synchor.* “злінка” (2), ὁ κύλειρος “кіпер духмянний” (2), ὁ ἐλιγρυσος “геліхріс, безсмертник” (1), ἡ σκίλλα “морська цибуля” (2), τὸ σέλινον “селера” (2), τὸ σίον “вех широколистий” (1), ἡ κνίδη “кропива” (1), ἡ γλάχων, *ωνος дор.* “м’ята” (1), ἡ μελίτεια “меліса” (2), а також τὸ φυκίον “водорості, морська трава” (1), ἡ κάκτος “кактус” (1) (це не загальновідомий *Cactus Opuntia*, який хоч і росте в Греції, потрапив туди з Мексики в часи після Феокрита, а колюча рослина *Synara cardunculus*, що є видом артишока – [7: 85]): ὥσπερ οἷς ποίμνας, ἄς τὸν πόδα κάκτος ἔτυπεν (X: 4) – наче вівця із стада, що ногу проколола кактусом.

До трав’янистих рослин можна також віднести загальний іменник ὁ σῖτος (хлібні злаки), що міг позначати або жито, або пшеницю. Значна кількість названих іменників (а саме 30,7 %) постає у тексті із стійким означенням: εὐθοδμον σέλινον – духмяна селера (III: 23), πολυγνάμπτον σέλινον – в’юнка селера (VII: 68), εὐώδης μελίτεια – духмяна меліса (IV: 25), ἀπαλή πτέρις – м’яка папороть (V: 55), γλάχων ἀνθεῦσα – квітуча м’ята (V: 56). Такі запашні трави зазвичай використовували у вінках, що були подарунками закоханим, а також як ароматична трав’яна підстилка для сну. Наприклад: 1) Τὸν στέφανον τίλαι με καὶ αὐτίκα λεπτὰ ποησεῖς, / τὸν τοι ἐγών, Ἀμαρυλλί φίλα, κισσοῖο φυλάσσω, / ἀμπλέξας καλύκεσσι καὶ εὐδόμησι σελίνοις. (III: 19-21) – Мабуть, примусиш мене розірвати на шматки цей вінок, / він для тебе, дорога Амарілліс, плющем обвитий, / що обплітає бутони і духмяну селеру; 2) Χά στιβὰς ἐσσεῖται πελυκασμένα ἔστ’ ἐπὶ πᾶχυν / κνύζα τ’ ἀσφοδέλω τε πολυγνάμπτω τε σελίνω (VII: 67-68) – Ложе буде постелене висотою в лікоть: / там і злінка, і асфодел, і в’юнка селера.

На особливу увагу заслуговує рослина під назвою “далека любов” – τὸ τηλέφιλον (1), яка пов’язана з одним цікавим обрядом. Феокрит у третій ідилії написав: Ἐγνων πρῶν, ὅκα μοι, μεμναμένω εἰ φίλεις με, / οὐδὲ τὸ τηλέφιλον ποτεμάζατο, τὸ πλατᾶγμα, / ἀλλ’ αὐτως ἀπαλὸν ποτὶ πᾶχει ἐξεμαρᾶνθη. – Це я раніше вже знав, коли ворожив, чи ти любиш. / Бо від удару мого на руці листок маку не лопнув, / тільки раптово зів’яв біля ліктя і в трубку скрутився. (Переклад В.Маслюка)

Як бачимо, тут перекладач подав назву рослини як мак. М.Грабар-Пассек зазначав, що все ж невідомо, яку рослину розуміли під назвою τὸ τηλέφιλον, однак схоліасти також

розуміють її як мак. Ф-Е. Легран вважав, що ця назва стосується не рослини, а способу врожіння про “далекого коханого” [цит. за: 3: 255].

Менш численним є ТР “Квіти” – це лише 11 найменувань. Гіперонімом виступає лексема τό ἄνθος “квітка” (4), а домінантою ряду – τό ῥόδον “троянда” (5), що вважалася символом кохання. Так, один із пастухів уявляє те, як би він зобразив свою кохану у статуї із золота: τῶς αὐλῶς μεν ἔχουσα καὶ ἡ ῥόδον ἢ τύγε μᾶλλον (X: 34) – ти б тримала сопілку, і троянду або яблуку.

Троянда вважалася найгарнішою квіткою, адже була присвячена богині кохання і краси Афродіті. У стародавній Греції троянда стала городньою рослиною, а її дикорослим родичем була шипшина: Ἄλλ' οὐ σύμβλητ' ἐστὶ κυνόσβατος οὐδ' ἀνεμώνη / πρὸς ῥόδα, τῶν ἄνθηρα παρ' αἰμασιαῖσι πεφύκει; (V: 92-93) – Але чи можна порівняти шипшину або анемон / із трояндою, вирощеною на грядці за огорожею?

Дві лексеми зустрічаються двічі – τό ἴον “фіалка” і ἡ μάκων, ὄνος *дор.* “мак”, рещта використовується лише один раз: ὁ νάρκισσος “нарцис”, τό λευκῶιον “левкої або матіола”, ὁ ἀσφόδελος “асфодель”, ἡ ὑάκινθος “гіацинт”, τό κρίνον “лілія”, ἡ ἀνεμώνη *дор.* “анемон” і ὁ κυκλάμινος “цикламен”. У схоліях анемон характеризується як ἄνθος ἄνοδμον, ὃ φασιν ἀναδοθῆναι ἐκ τοῦ αἵματος Ἀδώνιδος – квітка без запаху, про яку кажуть, що вона виросла з крові Адоніса [16: 174]. Лише деякі назви квітів вживаються у Феокріта з епітетами: τό ἴον μέλαν і ἡ γυρατὰ ὑάκινθος – темна фіалка і візерунковий гіацинт (X: 28), ἡ κρίνα λευκά і ἡ μάκων ἀπαλή ἐρυθρὰ πλαταγῶνια ἔχουσαν – біла лілія і ніжний мак, що має червоні листки (XI: 56-57).

У вінки часто вплітали не лише пахучі трави, але й квіти, що відзначалися своїм яскравим цвітом: 1) Κηγῶ τῆνο κατ' ἄμαρ ἀνήτινον ἢ ῥοδόεντα / ἢ καὶ λευκοῖον στέφανον περὶ κρατὶ φυλάσσων (VII: 63-64) – І я в цей день вінок із кропу і троянд, / і матіоли на голову одягну; 2) Καὶ τό ἴον μέλαν ἐστὶ καὶ ἡ γυρατὰ ὑάκινθος, / ἄλλ' ἔμπας ἐν τοῖς στεφάνοις τὰ πρῶτα λέγονται (X: 28-29) – І темною є фіалка, і візерунковим є гіацинт, / однак все ж у вінках їх першими вважають.

Тематичний ряд утворює також група іменників під назвою “Плоди” (19 лексем), гіперонімом тут виступає ἡ καρπός “плід” (2). Домінантою ряду є іменник τό μᾶλον *дор.* “яблуко”, що зустрічається десять разів. Можна припустити, що його гіпонімами є іменники αἱ ὄρομαλίδες *дор.* “гірські яблука” (1) та τό γλυκύμαλον *дор.* “солодкий сорт яблук” (1), адже вони представляють різні види яблук. Кіклоп, звертаючись до Галатеї, ніжно називає її любимим солодким яблукком – φίλον γλυκύμαλον (XI: 39).

Цей плід, як і троянда, символізує кохання, він супроводжує обряд залицяння, є ознакою прихильності. У Феокріта зустрічається кілька випадків вживання лексеми “яблуко” саме в такому контексті: 1) Ἦνιδε τοὶ δέκα μᾶλα φέρω τῆνῶθε καθεῖλον / ὧ μ' ἐκέλευ καθελείν τν' καὶ αὔριον ἄλλα τοὶ οἰσῶ. (III: 10-11) – Дивись, я приніс десять яблук з того місця, де ти наказала. / Якщо накажеш знову піти, то і завтра тобі принесу; 2) Ἴππομένης, ὄκα δὴ τὰν παρθένον ἤθελε γάμει, / μᾶλ' ἐν χερσὶν ἐλὼν δρόμον ἄνυεν. (III: 38-39) – Гіппоменій, коли хотів одружитися з дівою, / у руках приніс їй яблук, пройшовши шлях; 3) Βάλλει καὶ μάλοισι τὸν αἰπόλον ἃ Κλεαρίστα... (V: 88) – Кидає яблуками у пастуха Клеаріста...; 4) Βάλλει τοὶ, Πολύφαμε, τὸ ποῖμνιον ἃ Γαλάτεια / μάλοισιν... (VI: 6-7) – Кидає в твоє стадо, Поліфеме, Галатея / яблука...

Із яблуками через їхній колір порівнюються щокі: ὦ μάλισιν Ἐρωτες ἐρευθομένοισιν ὄμοιοι (VII: 117) – Ероті почервоніли подібно до яблук; або ж дівочі груди: ΚΟΡΗ / Τὶ ῥέξεις, σατυρίσκε; Τί δ' ἔνδοθεν ἄψαρ μαζῶν; / ΔΑΦΝΙΣ / Μᾶλα τεὰ πρᾶτιστα τάδε χνοόοντα διδάξω (XXVII: 49-50) – Діва / Що ти робиш, сатире? Чому ти торкнувся сосків усередини? / Дафніс / Яблука твої, як я дізнаюсь, найперше достигли.

Два синонімічні іменники вжито на позначення плоду грини: ἡ ὄχνη (2) і τό ἄπιον (1). Крім того, оскільки вирощування винограду було дуже поширене у стародавній Греції, не дивно, що Феокрит вживав чимало іменників, пов'язаних з цією садовою культурою: ἡ σταφυλίς, ἴδος (1) і ἡ σταφυλή (1) “виноградне гроно”, що характеризується прикметником πурναῖος – стиглий (I: 46), ἡ σταφίς, ἴδος “сушений виноград, ізюм” (1), ἡ і ὁ ὄμαξ, ακος “незрілий виноград” (1). Останній іменник сам по собі означає “незрілий виноград”, але Феокрит додатково вжив означення “незрілий” – ὠμός (XI: 21).

Подібно до винограду, дві лексеми позначають назву “інжир або смоква”, що відрізняються станом плоду: ἡ ἰσχάς, ἄδος – сушений інжир (1) і τό σῦκον – свіжий інжир (1). Назви інших плодів зустрічаються по одному разу: ὁ κύμαος “дїб”, ὁ φακός “чечевиця”, τό κύμινον “тмин”, τό κάρυον “gorix”, ὁ κύνος “соснова шишка”, а також дві лексеми на позначення “жолудя” – ἡ ἀκύλος і ἡ βάλανος: Οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἀκύλοις ὀρομαλίδες· αἱ μὲν ἔχοντι / λεπτρὸν ἀπὸ πρίνοιο λεπύριον, αἱ δὲ μελίχροι (V: 94-95) – Ані жолудь із каштаном [не може змагатись]: / перший покритий дубовою корою, а другий – пахне медом.

ТР “Частини рослини” налічує 18 лексем, серед яких нема чітко визначеної домінанти, оскільки найбільший показник слововживання – два рази. Склад аналізованого ряду умовно можна поділити на декілька груп. 1. “стебло, колосок”: ὁ ἀνθήριξ, ικος *ep.-ion.* “колосок, стебло” (1), ὁ στάχυς “колосок” (1), τό δράγμα, ατος *pl.* колосся, сніп” (2), ἡ καλάμη “стебло, соломінка” (2); 2. “гілки”: ὁ θαλλός “паросток, молода гілка” (1), зб. листя (1), ὁ ὄρπαξ, ακος *дор.* “гілка, паросток” (1), ἡ ὀροδαμίνς, ἴδος “гілочка” (1); 3. “листки”: τό φύλλον “листок” (1), зб. листя (1), ἡ χαίτη – *pl.* листя” (1), τό πέταλον “листок” (1), τό πλαταγώνιον “листок маку” (1), τό οἰνάρεον “виноградний лист” (1). Не підлягають групуванню лише кілька лексем: τό πρέμνον “стовбур дерева” (1), ἡ κάλωξ, υκος “бутон” (1), ἡ ἄκανθα (1) і ὁ βᾶτος (1) – “колючка, шип”, τό λεπύριον “тонка оболонка, шкаралупа” (1) та τό ἄχυρον “шкірка” (1).

Буколічні ідилії Феокрита – глибоке джерело історії культури стародавньої Греції та Сицилії, особливо опису життя та побуту пастухів як однієї з найпоширеніших професій в античності. Пастуші дні проходили на лоні природи, яку так поетично оспівав Феокрит. Автор використав більше сотні іменникових флоролексем, що можна розподілити у семи тематичних рядах: “Сукупність рослин”, “Дерева”, “Кущі”, “Трави”, “Квіти”, “Плоди” і “Частини рослини”. Практично у кожному ряді виокремлюються гіперонім та домінанта, а також прикметники-епітети. Поєднуючись, ці найменування створювали незабутні пейзажі, про що свідчить такий вірш: αἴγειροι πετλέαι τε εὔσκιον ἄλσος ὕφαινον / χλωροῖσιν πετάλοισι κατρεφέες κομόωσαι (VII: 8-9) – тополі і в'язи тінистим гайком розрослися, / зіткнувши зеленим листям купол.

¹ Найкраще таке замання проілюстровано в Ідилії V “Комат і Лакон”.

ЛІТЕРАТУРА

1. Pearce J.B. Theocritus and Oral Tradition / Oral Tradition. Volume 8. Issue 1. – 1993. – pp. 59-86.
2. Gutzwiller K. A Guide to Hellenistic Literature – Blackwell Publishing, 2007. – 261 p.
3. Феокрит. Моск. Бион. Идиллии и эпиграммы / Перевод и комментарий М.Е. Грабарь-Пассек. – М.: Изд-во Академии наук СССР, 1958. – 326 с.
4. Rosenmeyer T.G. The Green Cabinet: Theocritus and the European Pastoral Lyric – Berkeley and Los Angeles: University of California Press, 1969. – 351 p.
5. Попова Т.В. Буколика в системе древнегреческой поэзии / Поэтика древнегреческой литературы – М: Наука, 1981. – С. 96-177.
6. Hunt J.M. Bucolic experimentation in Theocritus' Idyll 10 / Greek, Roman and Byzantine Studies, 49. – Duke University, 2009. – pp. 391-412.
7. Lindsell A. Was Theocritus a Botanist? / Greece and Rome. Volume 6. Issue 17. – Cambridge University Press, 1937. – pp. 78-93.
8. Amigues S. De la botanique à la poésie dans les Idylles de Théocrite. / Revue des Études Grecques 109. – 1996. – pp. 467-488.
9. Forster Edward S. Trees and Plants in Homer / The Classical Review. Volume 50. Issue 03. – Cambridge University Press, 1936. – pp. 97-104.
10. Forster Edward S. Trees and Plants in Herodotus / The Classical Review. Volume 56. Issue 02. – Cambridge University Press, 1942. – pp. 57-63.
11. Forster Edward S. Trees and Plants in the Greek Tragic Writers / Greece and Rome. Volume 21. Issue 62. – Cambridge University Press, 1952. – pp. 57-63.
12. Sargeant J. The Trees, Shrubs and Plants of Virgil – General Books, LLC, 2010. – 78 p.
13. Raven J.E., Lindsell A., Raven F. Plants and Plant Lore in Ancient Greece / Ed. by Raven F. – Oxford: Leopard's Head Press, 2000. – 106 p.
14. Baumann H. Greek wild flowers and plant lore in ancient Greece / Ed. by Stearn W.T. / Translated by Stearn W.T., Stearn E.R. – Herbert Press, 1993. – 252 p.
15. Феофраст. Исследование о растениях / Пер. с древнегреч. и примеч. М.Е. Сергеевко. – Ленинград: Издательство Академии наук СССР, 1951. – 590 с.
16. Scholia in Theocritum. Vetera. Recensuit C. Wendel – Lipsiae in aedibus B. G. Teubneri MCMXIV 1914. – 407 p.
17. A Greek-English Lexicon / Comp. by Liddell H.G. and Scott R. – Oxford: Clarendon Press, 1996. – 2041 p.